

GUFATA IREMBO

Gufata irembo ni imihango yakurikiraga kurambagiza ikabera iwabo w'umukobwa. Iyo se w'umuhungu yabaga amaze kumvikana na se w'umukobwa igihe bazazira gusaba irembo, yatumaga ku muryango we akabagezaho urubanza afite. Umukuru w'umuryango akaba ari we ufata inshingano zo kuzajya gusabira irembo umuhungu wabo cyangwa akagira undi aziha cyanecyane akaba ari se w'umwana [Ntampaka C., 2001, p.9].

Mu duce twinshi tw'u Rwanda, umukwe mukuru muri iyi mihango yabaga ari se w'umwana, yaba atabishoboye agahagararirwa na se wabo cyangwa se umuranga keretse iyo umuranga yabaga ari umugore [Ndekezi S.,1984, p. 16.].

Mu gusaba irembo bajyanaga inzoga y'amarwa, ariko bitewe n'ubushobozi bw'umuryango hari n'igihe bajyanaga inzoga y'ubuki (inturire). Mu mihango y'ubukwe yose mu Rwanda ntibakundaga gukoresha inzoga y'urwagwa kuko bayitaga incike (ica umuryango kuko umukobwa basabishije urwagwa Abanyarwanda bavugaga ko atabyara), uretse mu Gisaka no mu Kinyaga kuko batahingaga amasaka [p. 17.].

Impamvu mu Rwanda bakoresheje inzoga y'amarwa ni uko ari yo nzoga yitwaga inzoga nkuru. Ubusanzwe mu mbuto nkuru z'Abanyarwanda harimo amasaka, uburo n'inzuzi bityo rero inzoga y'amasaka ikaba ari yo yakundaga gukoreshwa mu mihango ikomeye yose y'Abanyarwanda nk'inzoga nkuru iva mu mbuto nkuru.

Mu muhango wo gusaba no gufata irembo, iwabo w'umuhungu hagendaga abantu bake batarenze icumi, umukwe mukuru akababanziriza imbere (Mu Kinyaga) cyangwa akabajya inyuma (Ahasigaye hose mu Rwanda). Mu bice bya Bushiru, hagendaga abantu babiri cyangwa batatu gusa ahubwo bagaruka baje kuvuga amagenzi, bagasanga iwabo w'umuhungu hateraniye umuryango wose.

Umuryango w'umuhungu ugiye gusaba irembo iyo wageraga iwabo w'umukobwa waravunyishaga, ukakirwa maze ukazimanirwa. Bamara gushira impumu, umusangwa mukuru (akenshi yabaga ari se w'umukobwa) akabaza umukwe mukuru ikibagenza. Umukwe mukuru yasobanuraga ko baje kubasaba amaboko, ko umuryango wabo ufite umusore ugeze igihe cyo kurongora kandi ko bazi ko muri urwo rugo hari umukobwa

bakwiranye. Agakomeza ababwira ko bari baje **gusaba irembo** kugira ngo bazarinyuzemo inka yo kubakwera.

Umuryango w'umukobwa iyo wabemereraga, hakurikiragaho umuhango wo **gufata irembo**. Muri uyu muhango, umuryango w'umusore watangaga isuka *y'ifatarembo n'isando* yerekanaga ko umukobwa wo muri urwo rugo yatanze kandi ko inka izaza ubutaha.

Isando yari akabando ko mu giti cy'umusave gafite amashami abiri abasaza bakundaga kwitwaza bakakisunga cyangwa bakakeguza ibyatsi batema [Coupez A., et al., 2005, p.2075]. Iyo umuryango w'umukobwa wakiraga isando wayishyiraga mu bikingi by'amarembo ku buryo abahise bese bayibonaga bakamenya ko umukobwa wo muri urwo rugo yemerewe undi umuryango maze abasore bandi bagasubiza amere mu isaho.

Mu Rwanda hose, mu gusaba irembo uretse inzoga y'amarwa cyangwa iy'ubuki, bajyanaga isuka y'ifatarembo bitaga "*Mbogo*" naho ababaga ari abatunzi bakajyana inka na yo ikitwa "*Inka y'ifatarembo*" [Nzajyibwami E., 2015, p. 15]. Ni bake mu Rwanda batangaga inka y'ifatarembo kuko byakorwaga n'imiryango y'abatware cyangwa abatunzi bafite amashyamba menshi.

Umusore n'umukobwa ntibabonekaga mu mihango yo gusaba no gufata irembo. Umusore ntiyajyanaga n'abagiye gusaba irembo, umukobwa na we nubwo byabereye iwabo ntiyigaragazaga ahubwo yarihezaga. Iyo umukobwa yabaga yigaragaje, Abanyarwanda babifataga nk'ikimenyetso cyo kubenga umusore cyangwa umuryango akomokamo.

Umuhango wo gufata irembo iyo wahumuzaga, umusangwa mukuru n'abamugaragiye baherekezaga umuryango w'umusore maze buri umuryango ugasubira iwawo aho waturutse. Abagiye gufata irembo iyo bageraga iwabo w'umusore, banyuriraga muri make abasigaye mu rugo uko urubanza bagiyemo rwagenze. Umuryango w'umukobwa na wo waganiraga uko babonye umuryango w'umusore maze buri umuryango ugafata ingamba zijyanye n'ibyo bazanoza mu mihango izakurikiraho.